

Sygnatura akt II C 363/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2018 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie Wydział II Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR del. Michał Chojnacki

Protokolant: Karolina Dąbrowska

po rozpoznaniu w dniu 11 grudnia 2018 roku w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. P. (1) i T. P.**

przeciwko (...) **spółce akcyjnej w W.**

o ustalenie i zapłatę

orzeka:

I. zasądza od (...) spółki akcyjnej w W. na rzecz małżonków M. P. (1) i T. P. kwotę 11200 zł (jedenaście tysięcy dwieście złotych);

II. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

III. zasądza od M. P. (1) i T. P. na rzecz (...) spółki akcyjnej w W. kwotę 10817 zł (dziesięć tysięcy osiemset siedemnaście złotych) tytułem kosztów procesu, w tym kwotę 10800 zł (dziesięć tysięcy osiemset złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

Pozwem z 24 kwietnia 2018 r. (data nadania w urzędzie pocztowym – k. 34) powodowie M. P. (1) i T. P. wnieśli przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W. o ustalenie, że saldo kapitału kredytu udzielonego powodom na postawie umowy nr (...) z 24 kwietnia 2008 r. wynosi 1 161 524,91 zł, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 13 200 zł tytułem nienależnego świadczenia w postaci nienależnie pobranych składek za ubezpieczenie niskiego wkładu własnego i ubezpieczenie spłaty kredytu oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu.

Powodowie wskazali, że zawarli z pozwanym umowę kredytu hipotecznego, którego wysokość została określona w umowie na 1 600 000 zł. kredyt został wypłacony w złotych polskich, a po wypłacie został przeliczony na CHF bez informacji po jakim kursie i z jakiego dnia. Wskazali także, że pomimo regularnej spłaty kredytu ich zobowiązanie przyrosło o 369 181,83 zł. Powodowie podnieśli, że zaciągnęli zobowiązanie na podstawie w istocie nieważnej umowy, bowiem sposób ustalania kursów waluty CHF, zarówno kursu kupna jak i sprzedaży, nie został ustalony w umowie. Wskazali także, że postanowienia umowy zawierają klauzule niedozwolone. Powyższe uzasadniono tym, że na treść istotnych postanowień umownych miał wpływ wyłącznie pozwany, nie były one uzgodnione indywidualnie, klauzule zawarte w § 1 ust. 1, a także § 10 ust. 3 umowy są nieodzownymi klauzulami umownymi oraz są ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami. Odnośnie zaś roszczenia dotyczącego ubezpieczenia kredytu powodowie podnieśli, że zostało ono ustanowione umową zawartą pomiędzy pozwanym

a towarzystwem ubezpieczeniowym, a umowa ta nie została ujawniona kredytobiorcom, którzy zostali obciążeni przez bank obowiązkiem ponoszenia kosztów ubezpieczenia. Zapis zawarty w umowie, nakazujący kredytobiorcom zwrot bankowi kosztów ubezpieczenia jest niedopuszczalny, dotyczy to także zwrotu kosztów z tytułu kontynuacji ubezpieczenia. Umowa ubezpieczenia zabezpiecza wyłącznie interesy banku, a interes konsumentów został naruszony poprzez obciążenie ich nieuzasadnionymi kosztami związanymi z kontynuacją ubezpieczenia. Ponadto interes banku zabezpieczony jest hipoteką ustanowioną na nieruchomości kredytobiorców.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie solidarnie od powodów zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając powyższe pozwany podniósł, że powództwo nie zostało sformułowane jednoznacznie rodzajowo, bowiem roszczenie zawarte w pozwie nie jest roszczeniem o ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego, a o ukształtowanie stosunku prawnego. Wskazał także na brak wykazania prawidłowej podstawy roszczenia. Podniósł również, że powodowie byli świadomi ryzyka kursowego z uwagi na wcześniej zawierane przez nich umowy kredytu walutowego. Podniósł, że chybione są zarzuty powodów dotyczące nieokreślenia kursu przeliczania waluty waloryzacji, ustalania kursów walut w sposób dowolny i niczym nieograniczony, a także dotyczący niezgodności umowy z obowiązującymi przepisami prawa. Wskazał również, że pobieranie tzw. spreadu jest prawnie uzasadnione i niezbędne z uwagi na koszty związane z obsługą kredytów waloryzowanych kursem waluty obcej. Podniósł również, że niezrozumiałą jest zarzut powodów dotyczący abuzywności postanowień zawartych w § 1 ust. 1 oraz § 10 ust. 3 umowy. Wskazał także na bezzasadność zarzutu powodów dotyczącego zastosowania przez pozwanego klauzuli waloryzacyjnej niebędącej w rzeczywistości klauzulą waloryzacyjną. Stwierdził ponadto, że niezasadny jest zarzut abuzywności postanowień umownych dotyczących tzw. ubezpieczenia niskiego wkładu własnego oraz tzw. ubezpieczenia pomostowego. (odpowiedź na pozew – k. 46-118)

Na rozprawie 11 grudnia 2018 r. pełnomocnik powodów doprecyzował, że żądanie zasądzenia kwoty 13 200 zł dotyczy zwrotu składek uiszczonych na poczet ubezpieczenia niskiego wkładu własnego (k. 440).

Strona pozwana podtrzymała swoje stanowisko w sprawie do momentu zamknięcia rozprawy.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 5 marca 2008 r. powodowie złożyli w (...) SA wniosek o udzielenie planów finansowych – M. walutowy z przeznaczeniem na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym we kwocie 1 600 000 zł w walucie CHF. Powodowie mieli do wyboru kredyt w walucie PLN, CHF, USDF, EURO i GBP. We wniosku kredytowym powodowie wskazali, że T. P. posiada wykształcenie wyższe + podyplomowe, a M. P. (1) – wyższe. Powód na dzień składania wniosku zatrudniony był na podstawie umowy o pracę w (...) na stanowisku dyrektora w dziale inwestycji – (...) z miesięcznym dochodem (...) netto, powódka była wychowawcą w (...). Powodowie wskazali ponadto, że posiadają mieszkanie o wartości (...) oraz działkę gruntu o wartości (...). Jako zabezpieczenie wnioskowanego kredytu powodowie wskazali ubezpieczenie nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych wraz z przelewem praw z polisy. (wniosek kredytowy – k. 145-149, zaświadczenie o zatrudnieniu T. P. – k. 152)

Powodowie złożyli także oświadczenia o przystąpieniu do ubezpieczenia niskiego wkładu oraz ubezpieczenia pomostowego – wyrazili zgodę na udostępnienie przez (...) SA informacji stanowiących ich dane osobowe oraz objętych tajemnicą bankową, zawartych w dokumentacji kredytowej, zebranej przez (...) SA przed zawarciem i w trakcie trwania umowy kredytowej, w celu wykonania (...) Umowy Ubezpieczenia zawartej przez (...) SA (w przypadku ubezpieczenia niskiego wkładu), (...) SA (w przypadku ubezpieczenia pomostowego) i (...) SA. W oświadczeniu wskazano, że wyrażenie zgody niezbędne jest do zawarcia i realizacji umowy ubezpieczenia. (oświadczenia – k. 150)

Powodowie złożyli również oświadczenia o przystąpieniu do umowy ubezpieczenia spłaty rat kredytu dla kredytobiorców i pożyczkobiorców (...) – oddziału bankowości detalicznej (...) SA (k. 151).

Obliczając zdolność kredytową powodów (...) SA ustalił, że mają oni zdolność kredytową na maksymalną kwotę 4 196 408,43 zł. Stosunek wnioskowanej kwoty kredytu do wartości nieruchomości wynosił 100%. ((...) k. 154-157)

W dniu 15 kwietnia 2008 r. (...) SA wydał decyzję kredytową nr (...) w sprawie wniosku kredytowego powodów. Wskazano, że kwota kredytu to 1 600 000 zł, waluta waloryzacji to CHF. W § 1 punkcie 3A wskazano, że kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 14 kwietnia 2008 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) SA wynosi 758 114,19 CHF, przy czym zaznaczono, że kwota ta ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. (decyzja kredytowa – k. 158-160)

24 kwietnia 2008 r. T. P. i M. P. (2) zawarli z (...) SA w W. umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF.

Na mocy tej umowy bank udzielił powodom kredytu na finansowanie przedpłat na poczet budowy i nabycia lokalu mieszkalnego – segmentu zewnętrznego położonego w W. przy ul. (...), pokrycie kosztów prac wykończeniowych w lokalu oraz pokrycie kosztów związanych z udzieleniem kredytu.

Podano, że kwota kredytu to 1 600 000 zł, waluta waloryzacji CHF (§ 1 ust. 2 i 3 umowy). Kredyt miał zostać spłacony w równych ratach kapitałowo-odsetkowych w przeciągu 360 miesięcy, tj. od 24 kwietnia 2008 r. do 3 kwietnia 2038 r. (§ 1 ust. 4 i 5 umowy).

W § 1 ust. 3A umowy wskazano, że kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec 23 kwietnia 2008 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) SA wynosi 771 530,52 CHF, przy czym zaznaczono, że kwota ta ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w w/w punkcie.

Zgodnie z § 1 ust. 7A opłata z tytułu ubezpieczenia spłaty kredytu w (...) SA wynosi 0,20% kwoty kredytu, tj. 3 200 zł, a zgodnie z ust. 7D składka tytułem ubezpieczenia spłaty rat kredytu w zakresie poważnego zachorowania oraz pobytu w szpitalu w wyniku choroby i nieszczęśliwego wypadku wynosi: jednorazowo, z góry za okres pierwszych dwóch rat – 1,4% od łącznej kwoty kredytu, płatna w dniu uruchomienia kredytu, a także miesięcznie z góry, po dwóch latach – 4% miesięcznej raty kredytu, płatna w terminach spłaty kolejnych rat kapitałowo-odsetkowych.

Oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym w dniu zawarcia umowy wynosiło 3,79%, marża (...) 0,90%, z zastrzeżeniem że w okresie ubezpieczenia kredytu oprocentowanie kredytu będzie podwyższone o 1,00 punktu procentowego i wynosić będzie 4,79% (§ 1 ust. 8). Wartość nieruchomości stanowiącej przedmiot hipoteki wynosiła 1 600 000 zł (§ 2 ust. 5).

Kredyt zabezpieczony został przez ubezpieczenie „niskiego wkładu własnego” kredytu (...) SA. W § 3 ust. 3 umowy zawarto następujące postanowienie umowne: "Ubezpieczenie niskiego wkładu własnego Kredytu w (...) SA na 36-miesięczny okres ubezpieczenia. Jeśli z upływem pełnych 36 miesięcy okresu ubezpieczenia nie nastąpi całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia, ubezpieczenie podlega automatycznej kontynuacji, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie może przekroczyć 180 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata Kredytu. Kredytobiorca upoważnia (...) do pobrania środków tytułem zwrotu kosztów ubezpieczenia w wysokości 3,50% kwoty kredytu objętej ubezpieczeniem, tj. 11 200,00 zł oraz zwrotu kosztów z tytułu kontynuacji przedmiotowego ubezpieczenia z rachunku wskazanego w §6 bez odrębnej dyspozycji". Składka ubezpieczenia od obniżonego wkładu 20% wartości nieruchomości wynosiła 11 200,00 zł (§3 ust. 3 umowy; kalkulator oceny zdolności kredytowej, decyzja kredytowa k. 154).

Wypłata kredytu miała nastąpić w złotych polskich, przy czym kwota 1 140 000 zł na rachunek prowadzony przez (...) na rzecz inwestora zastępczego, kwota 370 000 zł do dyspozycji kredytobiorcy tytułem pokrycia kosztów prac wykończeniowych w lokalu, kwota 68 909,27 zł do dyspozycji kredytobiorcy tytułem pokrycia kosztów związanych

z udzieleniem kredytu oraz kwota 22 090,73 zł tytułem pokrycia składki ubezpieczenia kredytu od poważnego zachorowania. Wypłata miała nastąpić w sześciu transzach (§ 5 umowy).

Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, która w dniu wydania decyzji kredytowej ustalana jest w wysokości określonej w § 1 ust. 8. Wysokość zmiennej stopy procentowej w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M dla waluty w której został udzielony kredyt z 28 marca 2008 r. wynosząca 2,89%, powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę (...) w wysokości 0,90%. Oprocentowanie mogło być zmienione w przypadku gdy stawka bazowa zmieni się o co najmniej 0,10 punktu procentowego w porównaniu do obowiązującej stawki bazowej (§ 9 ust. 1, 2 i 3 umowy).

Zgodnie z § 10 umowy kredytobiorca zobowiązuje się do spłaty kapitału kredytu wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie spłat, stanowiącym załącznik nr 1 i integralną część umowy, doręczany kredytobiorcy listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia kredytu. Harmonogram spłat sporządzany jest w CHF. W § 10 ust. 5 umowy wskazano, że raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) SA, obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.

W myśl § 11B umowy kredytobiorca zleca i upoważnia (...) do pobierania środków pieniężnych na spłatę kredytu i odsetek z tytułu udzielonego kredytu z rachunku (...), na którym kredytobiorca jest zobowiązany zapewnić w terminach zawartych w Harmonogramie spłat, środki odpowiadające wysokości wymaganej raty kapitału i odsetek. Zlecenie udzielone bankowi jest nieodwołalne i wygasa po całkowitym rozliczeniu kredytu.

W § 12 ust. 5 umowy wskazano, że wcześniejsza spłata całości Kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF w tabeli kursowej (...) SA obowiązującym w dniu i godzinie spłaty.

W § 25 umowy wskazano, że integralną część umowy kredytowej stanowił „Regulamin udzielania kredytu hipotecznego dla osób fizycznych w ramach – M.”. Kredytobiorca oświadczył, że przed zawarciem umowy zapoznał się z tym dokumentem i uznał jego wiążący charakter.

W § 29 umowy kredytobiorca oświadczył, że został dokładnie zapoznany z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązującymi w banku oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptuje. Oświadczył, że został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje. Kredytobiorca oświadczył też, że jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych, mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu.

(umowa kredytu – k. 15-19)

W myśl § 1 ust. 2 Regulaminu stanowiącego integralną część umowy kredytowej, (...) udziela kredytów i pożyczek złotych waloryzowanych kursem następujących walut wymiennalnych: USD/EUR/CHF/GBP/SEK według tabeli kursowej (...) SA W § 1 ust. 3 wskazano, że kredyt hipoteczny waloryzowany udzielany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez kredytobiorcę walutę. § 23 ust. 2 przewidywał, że wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określona jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej (...) SA na dzień spłaty. Wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu waloryzowanego wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej (...) SA na dzień spłaty (§ 23 ust. 3 regulaminu). W § 33 ust. 1 Regulaminu wskazano, że w trakcie okresu kredytowania kredytobiorca może poprzez złożenie pisemnego wniosku w dowolnym czasie i dowolną ilość razy zmienić walutę, będącą podstawą waloryzowania kredytu. (Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – w ramach (...) k. 135-143).

Powód składał następujące wnioski o wypłatę transzy kredytu:

- 24 kwietnia 2008 r. o wypłatę I transzy na budownictwo mieszkaniowe na kwotę 774 000 zł (wniosek złożony wspólnie z powódką), proponując datę wypłaty transzy na 30 kwietnia 2008 r.;

- 31 lipca 2008 r. o wypłatę IV transzy na finansowanie przedpłat na poczet budowy i nabycia lokalu mieszkalnego – segmentu zewn. w W. przy ul. (...) na kwotę 114 000 zł, proponując datę wypłaty transzy na 5 sierpnia 2008 r.;

- 16 września 2008 r. o wypłatę VI transzy na finansowanie przedpłat na poczet budowy i nabycia lokalu mieszkalnego – segmentu zewnętrznego w W. przy ul. (...) na kwotę 370 000 zł, proponując datę wypłaty transzy na 22 września 2008 r.;

- 22 grudnia 2008 r. o wypłatę V transzy na finansowanie przedpłat na poczet budowy i nabycia lokalu mieszkalnego – segmentu zewnętrznego w W. przy ul. (...) na kwotę 57 000 zł, proponując datę wypłaty transzy na 29 grudnia 2008 r.

Kredyt został uruchomiony 5 maja 2008 r. 5 maja 2008 r. pozwany wypłacił powodowi 90 000 zł oraz 684 000,01 zł, 17 czerwca 2008 r. – 285 000 zł, 6 sierpnia 2008 r. – 114 000,01 zł, 23 września 2008 r. – 370 000 zł, 30 grudnia 2008 r. – 57 000,02 zł.

5 maja, 6 sierpnia, 23 września oraz 30 grudnia 2008 r. powodowie otrzymali harmonogramy spłat kredytu, w których określono kwotę kredytu w CHF oraz raty w CHF.

(wnioski – k.162-163, 164-165, 166-167, 168-169, potwierdzenia wykonania operacji – k. 170-175, harmonogramy spłat kredytu – l. 176-186)

Z dniem 1 lipca 2009 r. uległ zmianie Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...), stanowiący integralną część umowy kredytu. Zmiany polegały m.in. na wprowadzeniu definicji spreadu walutowego i tabeli kursowej (...) Banku oraz zasad i przesłanek wyznaczania kursów walutowych i spreadu, opisanie zasad przeliczania kredytu z PLN na walutę. Z dniem 1 lipca 2009 r. bank umożliwił kredytobiorcom spłatę kredytu w walucie waloryzacji poprzez zawarcie aneksu (pismo okólne z 01.04.2009 r. z załącznikami – k. 217-225, pismo okólne z 01.07.2009 r. – k. 204-205 z załączonym regulaminem udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...) – k. 205v.-213, projekt aneksu do umowy k. 213v.-215).

Strony zawarły następujące aneksy do umowy kredytu:

- z 8 września 2009 r., zmieniający zapisy § 1 ust. 1A i § 2 ust. 3 umowy (przeznaczenie środków z kredytu oraz adres nieruchomości) (aneks nr (...) – k. 22);

- z 27 lipca 2012 r., na podstawie którego zapewniono kredytobiorcy możliwość dokonywania zmian waluty spłaty kredytu ze złotych polskich na walutę waloryzacji oraz z waluty waloryzacji na złote polskie, a spłata kredytu mogła następować z rachunku prowadzonego w PLN lub z rachunku prowadzonego w CHF, wg dyspozycji kredytobiorcy (aneks – k. 20-21).

Powodowie spłacali przedmiotowy kredyt, zarówno odsetki jak i kapitał, początkowo w PLN, następnie w CHF a w późniejszym okresie zmiennie w CHF i PLN (zaświadczenie – k. 28-33).

W dniu 10 listopada 2017 r. pozwany Bank wydał zaświadczenie, w którym wskazał, że stan zadłużenia powodów wynosił: 560 094,95 CHF (kapitał), 17,19 CHF (odsetki) oraz 2 278,93 CHF (należności zapadłe do natychmiastowej spłaty). Łączna kwota do spłaty w walucie spłaty wynosiła 562 405,99 CHF. (zaświadczenie – k. 27)

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny w oparciu o wyżej wskazane dokumenty, których prawdziwość i autentyczność nie była kwestionowana przez strony w toku postępowania, nie budzą one także wątpliwości Sądu.

Sąd oddalił wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka S. E.. Zdaniem Sądu okoliczności, na które miałyby zostać przesłuchany świadek nie dotyczyły okoliczności, które miały istotne znaczenie przy wydawaniu orzeczenia kończącego postępowanie. W ocenie Sądu przeprowadzenie tego dowodu wpłynęłoby jedynie na przedłużenie niniejszego postępowania, nie przyczyniając się do wyjaśnienia okoliczności mających wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Oddaleniu podlegał także wniosek powodów o zobowiązanie pozwanego do przedłożenia informacji i dokumentów określonych w pkt 5-7 pozwu. Zdaniem Sądu także przedłożenie tychże dokumentów nie zmierzałoby do wyjaśnienia okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd oddalił również wniosek powodów o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości, albowiem także ten dowód nie miał istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, a dopuszczenie tego dowodu spowodowałoby jedynie nieuzasadnione przedłużenie postępowania.

Pozostałe dokumenty przedkładane przez strony, w tym wypowiedzi różnych osób czy podmiotów na tematy tzw. spraw frankowych, które nie zostały przywołane powyżej, nie miały znaczenia dla rozpoznania niniejszej sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie powodowie T. P. i M. P. (1) wystąpili przeciwko pozwanemu (...) S.A. z dwoma roszczeniami: pierwsze dotyczyło ustalenia w trybie art. 189 k.p.c., że saldo kapitału kredytu udzielonego T. i R. P. na podstawie Umowy nr (...) z dnia 24 kwietnia 2008 r. wynosi 1 161 524,91 zł oraz drugie po sprecyzowaniu na rozprawie w dniu 11 grudnia 2018 r. dotyczyło zasądzenia na rzecz powodów solidarnie kwoty 13 200 zł tytułem nienależnego świadczenia w postaci nienależnie pobranych składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego Sąd doszedł do przekonania, że na uwzględnienie zasługiwało jedynie powództwo w przedmiocie zapłaty nienależnie pobranych składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego do kwoty 11 200,00 zł i w pierwszej części rozważań zasadność właśnie tego żądania zostanie omówiona.

Zgodnie z przepisem art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Kodeks cywilny w art. 22¹ jako konsumenta wskazuje osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Klauzulą niedozwoloną jest postanowienie umowy lub wzorca umownego zawartego z konsumentem, które spełnia łącznie wszystkie przesłanki określone w przepisie art. 385¹ k.c.:

- 1) nie jest postanowieniem uzgodnionym indywidualnie;
- 2) nie jest postanowieniem w sposób jednoznaczny określającym główne świadczenia stron;
- 3) kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia została przez ustawodawcę bliżej określona w przepisie art. 385¹ § 3 k.c., zgodnie z którym za niezgodnione indywidualnie należy uznać te postanowienia, na które konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Oznacza to, iż postanowieniami indywidualnie uzgodnionymi będą tylko takie, które były w sposób rzeczywisty negocjowane lub włączone do umowy wskutek propozycji zgłoszonej

przez samego konsumenta. W zdaniu 2 art. 385¹ § 3 k.c. zostało wprowadzone domniemanie, że postanowienia umowne przyjęte z wzorca zaproponowanego przez kontrahenta konsumenta, nie zostały uzgodnione indywidualnie.

Nadto dla uznania postanowienia umownego za abuzywne, nie może ono obejmować głównego świadczenia stron, chyba że zostało ono sformułowane w sposób niejednoznaczny. Należy podzielić pogląd, że w umowach nazwanych ich essentialia negotii określają niewątpliwie główne świadczenia stron. Ograniczenie zakresu uznania za niedozwoloną klauzuli dotyczącej głównego świadczenia stron koresponduje z poglądem, że każdy podmiot zawierający umowę powinien mieć świadomość wiążącego charakteru postanowienia o głównych świadczeniach stron. W konsekwencji postanowienia dotyczące głównego świadczenia nie będą podlegać ocenie jako abuzywne, chyba, że zostały sformułowane niejednoznacznie.

Ostatnią z przesłanek uznania klauzuli za niedozwoloną stanowi ukształtowanie praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, z rażącym naruszeniem jego interesów.

Interpretacji pojęcia dobrych obyczajów należy dokonywać w oparciu o normy pozaprawne, jak normy moralne i zwyczajowe stosowane w działalności gospodarczej, a także zasady etyczne stosowane we wszystkich rodzajach działalności ze szczególnym uwzględnieniem zasady lojalności. Istotą dobrego obyczaju jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka, sprzeczne z dobrymi obyczajami będą więc takie działania, które zmierzają do niedoinformowania, dezinformacji, wykorzystania naiwności lub niewiedzy klienta. W stosunkach z konsumentami szczególne znaczenie mają te oceny zachowań podmiotów w świetle dobrych obyczajów, które odwołują się do takich wartości jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, szczerłość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta, nie pozwalając na realizację tych wartości, będą uznawane za sprzeczne z dobrymi obyczajami. W wyroku z 13 lipca 2005 roku (I CK 832/04, Legalis nr 71468) Sąd Najwyższy stwierdził, że "działanie wbrew dobrym obyczajom" w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku. Podobnie w wyroku z 3 lutego 2006 roku (I CK 297/05, 74475), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że przepis art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. jest odpowiednikiem art. 3 ust. 1 dyrektywy nr 93/13/WE, stanowiącym, że klauzulę umowną, która nie została uzgodniona indywidualnie, należy uznać za niedozwoloną, jeżeli naruszając zasadę dobrej wiary, powoduje istotną i nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków kontraktowych na niekorzyść konsumenta.

Aby uznać klauzulę za niedozwoloną, poza kształtowaniem praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, musi ona także rażąco naruszać jego interesy. Termin „interesy” konsumenta proponuje się rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale również przy uwzględnieniu aspektu zdrowia konsumenta i jego bliskich oraz dyskomfortu konsumenta, spowodowanego takimi czynnikami, jak strata czasu, dezorganizacja życia, niewygodna, nierzetelne traktowanie, przykrości, naruszenie prywatności, doznanie zawodu. W wyroku z 13 lipca 2005 roku

(I CK 832/04, Legalis nr 71468) Sąd Najwyższy stwierdził, że "rażące naruszenie interesów konsumenta" oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. niedozwolone postanowienie nie wiąże konsumenta, wiąże go natomiast umowa w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.). Zatem skutkiem prawnym zaistnienia niedozwolonego postanowienia umownego jest częściowa bezskuteczność, polegająca na tym, że postanowienie umowne uznane za niedozwolone staje się bezskuteczne natomiast w pozostałym zakresie umowa jest wiążąca. Tym samym brak związania konsumenta postanowieniem umownym na skutek uznania go za niedozwolone nie oznacza nieważności czy bezskuteczności umowy w całości, a jedynie w określonym zakresie.

Stosownie do art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

Kontrola treści postanowień zawartych we wzorcach umów może mieć charakter incydentalny lub abstrakcyjny.

Kontrola incydentalna polega na badaniu treści postanowień konkretnej umowy, w sytuacji, gdy przy jej zawieraniu posłużono się wzorcem umowy, kontrola ta pośrednio obejmuje także postanowienia tego wzorca umowy. Jest to kontrola dokonywana w każdym postępowaniu sądowym, w którym strona powołuje się na fakt inkorporowania do treści umowy niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., bądź sama wytaczając powództwo, bądź w formie zarzutu podniesionego w sprawie, w której jest pozwany.

Natomiast kontrola abstrakcyjna do dnia 17 kwietnia 2016 r. była dokonywana przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w postępowaniu odrębnym w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w trybie art. 479³⁶ - 479⁴⁵ k.p.c.. W chwili obecnej na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów dokonuje kontroli abstrakcyjnej wzorca na skutek odwołania od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W niniejszej sprawie oceny skutków kontroli abstrakcyjności wzorca należało dokonać na gruncie przepisów obowiązujących do dnia 17 kwietnia 2016 r., albowiem badana w przedmiotowej sprawie klauzula umowna została już poddana postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w trybie uchylonych ustawą zmieniającą przepisów art. 479³⁶ – 479⁴⁵ k.p.c., przed dniem 17 kwietnia 2016 r. i przed tym dniem została wpisana do rejestru klauzul niedozwolonych. Stosownie do art. 9 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw w odniesieniu do postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., stosuje się przepisy k.p.c. w brzmieniu sprzed 17 kwietnia 2016 r., nie dłużej jednak niż przez 10 lat od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej.

Kontynuując rozważania na gruncie stanu prawnego obowiązującego do dnia 17 kwietnia 2016 r. należy wskazać, iż kontrola abstrakcyjna wzorca polegała na badaniu treści postanowień wzorca umowy w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego i była dokonywana niezależnie od tego, czy między stronami doszło do zawarcia umowy z wykorzystaniem tego wzorca umowy. Konsekwencją uznania postanowienia wzorca umownego za niedozwolone w przedmiotowym trybie było jego wyeliminowanie z obrotu prawnego, albowiem SOKiK uznając powództwo poza wskazaniem treści postanowienia uznanego za niedozwolone, zakazywało jego wykorzystywania (art. 479⁴² § 1 k.p.c.). Postępowanie w sprawie abstrakcyjnej kontroli klauzul używanych we wzorcach umownych miała na celu wyeliminowanie pewnych postanowień wzorców, a nie postanowień umów. Nie powoduje zatem, że stosowanie określonych sformułowań lub unormowań jest w ogóle wyłączone w obrocie cywilnoprawnym. Niedozwolone jest jedynie posługiwanie się nimi we wzorcach umów, zaś legalność ich stosowania w konkretnej umowie może być badana w trybie kontroli incydentalnej z uwzględnieniem postanowień całej umowy, rozkładu praw i obowiązków stron, ryzyka, jakie ponoszą (wyrok Sądu Najwyższego z 11 października 2007 roku, III SK 19/07, Legalis nr 309584).

Należy wskazać, iż celem kontroli abstrakcyjnej jest ochrona interesu publicznego w postaci zbiorowego interesu konsumentów, przy czym pośrednio może dojść do realizacji indywidualnego interesu konsumenta, który wystąpił z powództwem. Dlatego też ustawodawca wprowadził regulację, którą rozszerzył podmiotowe granice prawomocności materialnej wyroków SOKiK, i tak od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru klauzul niedozwolonych prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, prawomocny wyrok SOKiK ma skutek wobec osób trzecich (art. 479⁴³).

Należy podzielić pogląd Sądu Najwyższego zawarty w uchwale z dnia 20 listopada 2015 roku (III CZP 17/15, Legalis nr 1352251), iż powyższy przepis rozszerza prawomocność na innych konsumentów, którzy mogliby wytoczyć powództwo o uznanie wzorca za niedozwolony, natomiast nie rozciąga tej prawomocności na przedsiębiorcę, który nie występował w charakterze pozwanego w sprawie, w której uznano postanowienie wzorca umownego za niedozwolone. Natomiast w odniesieniu do przedmiotowych granic prawomocności materialnej należy odwołać się do regulacji art. 365 § 1 i art. 366 k.p.c., z których wynika, że prawomocność materialna obejmuje to, co w związku z podstawą

sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia. Tym samym dla przedmiotowych granic prawomocności materialnej decydujące jest żądanie, o którym sąd rozstrzygnął w związku z podstawą faktyczną tego żądania. Przedmiot procesu w postępowaniu uregulowanym w art. 479³⁶ k.p.c. i następnych stanowi żądanie dotyczące skonkretyzowanego wzorcowego postanowienia umownego, w oderwaniu od skonkretyzowanych i indywidualizowanych relacji między stronami procesu. Znaczenie normatywne postanowienia wzorca umownego jest rekonstruowane przez sąd w oparciu o jego treść i językowy kontekst w ramach wzorca. W konsekwencji należy podzielić pogląd Sądu Najwyższego zaprezentowany w powołanej wyżej uchwale, iż przedmiotowe granice prawomocności wyroków SOKiK wyznacza właśnie normatywna treść postanowienia wzorca umownego, a nie jego literalne brzmienie. Oznacza to, iż postanowienie wzorca umownego o brzemieniu nieco odmiennym od postanowienia wpisanego do rejestru klauzul niedozwolonych może być uznane za tą samą klauzulę niedozwoloną, o ile ich treść normatywna pozostaje tożsama.

Wyrok SOKiK uznający konkretne postanowienie wzorca umownego za niedozwolone może mieć swoisty charakter prejudycjalny w sprawie indywidualnej toczącej się z powództwa konsumenta przeciwko przedsiębiorcy, w sytuacji gdy prawomocność przedmiotowego wyroku SOKiK będzie zgodnie z powołanymi powyżej przepisami rozszerzona na obie strony tego postępowania. W świetle powyższego należy wskazać, iż Sąd nie podziela poglądu prezentowanego przez pozwanego, jakoby kontrola abstrakcyjna dokonana przez SOKiK, w sprawie której stroną postępowania był pozwany bank, nie ma charakteru prejudycjalnego.

Przechodząc na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, iż na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 24 sierpnia 2012 r., XVII AmC 2600/11 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 listopada 2013 r. VI ACa 1521/12, w dniu 12 czerwca 2015 roku Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wpisał do rejestru klauzul niedozwolonych, pod numerem (...) klauzulę o następującej treści: Jeżeli z upływem pełnych 36 miesięcy okresu ubezpieczenia nie nastąpi całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenie kończące okres ubezpieczenia, ubezpieczenie podlega automatycznej kontynuacji, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie może przekroczyć 108 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata Kredytu. Kredytobiorca upoważnia (...) do pobrania środków tytułem zwrotu kosztów ubezpieczenia w wysokości 3,50% różnicy pomiędzy wymaganym wkładem własnym Kredytobiorcy, a wkładem wniesionym faktycznie, tj. [...] oraz zwrotu kosztów z tytułu kontynuacji przedmiotowego ubezpieczenia z rachunku wskazanego w par. 6 bez odrębnej dyspozycji (dalej: klauzula nr (...)) . Klauzula ta została uznana za niedozwoloną w sprawie toczącej się przeciwko (...)spółce akcyjnej w W. - obecnie (...) spółka akcyjna w W..

Literalne brzmienie postanowienia § 3 ust. 3 umowy łączącej powoda z pozwanym nie jest identyczna z klauzulą niedozwoloną nr (...), jednakże w przeważającej części tożsama. Wskazać należy, iż w przedmiotowej umowie w zdaniu 1 § 3 ust. 3 znalazł się zapis: " Ubezpieczenie niskiego wkładu własnego (...) SA na 36-miesięczny okres ubezpieczenia." oraz dodano zapis „Kredytobiorca upoważnia (...) do pobrania środków tytułem zwrotu kosztów ubezpieczenia w wysokości 3.5% kwoty kredytu objętej ubezpieczeniem tj. 11200,00 zł oraz zwrotu kosztów z tytułu kontynuacji przedmiotowego ubezpieczenia...”.

Należy w tym miejscu wskazać, iż Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie o sygn. akt VI ACa 1521/12 wskazał na trzy przyczyny, dla których klauzula wpisana następnie w rejestrze klauzul niedozwolonych pod nr (...) ma charakter abuzywny - brak określenia okresu, na który następuje przesłużenie okresu ubezpieczenia, niezdefiniowane pojęcia wymaganego wkładu własnego oraz niewskazanie innych zdarzeń powodujących zakończenie okresu ubezpieczenia.

Dokonując porównania obydwu klauzul wskazać należy, iż klauzula zawarta w umowie zawartej przez strony nadal zawiera elementy, które zdecydowały o wpisaniu jej do rejestru klauzul niedozwolonych. Klauzula ta niewątpliwie została zmodyfikowana w stosunku do klauzuli wpisanej do rejestru, jednakże nie określa innych zdarzeń kończących ochronę ubezpieczeniową. Brak jest bowiem doprecyzowania w treści klauzuli o jakie inne zdarzenia chodzi. Zauważyć również należy, iż w klauzuli nie zostało wskazane na jaki okres UNWW ulega automatycznemu przedłużeniu, po zakończeniu pierwszego okresu ubezpieczenia.

Powyższy niejasny i nieprecyzyjny sposób sformułowania przedmiotowego postanowienia uniemożliwia konsumentowi (powodom) skontrolowanie przez jaki czas będzie kontynuowana ochrona ubezpieczeniowa oraz ustalenie, jakie okoliczności mogą doprowadzić do zakończenia ochrony ubezpieczeniowej. Należy nadto wskazać, iż niejasności w zakresie czasu trwania dalszych okresów ubezpieczenia nie precyzuje pierwsze zdanie § 3 ust. 3 umowy, w którym wskazano 36-miesięczny okres ubezpieczenia niskiego wkładu, gdyż sposób redakcji tego przepisu prowadzi do wniosku, iż dotyczy on jedynie pierwszego okresu ubezpieczenia. Praktykę niejasnego formułowania zapisów umownych należy uznać za naruszającą dobre obyczaje i rażąco naruszającą interes konsumenta, gdyż będąc w pozycji słabszej w stosunku do kontrahenta przedsiębiorcy, dodatkowo jego pozycja ulega osłabieniu ze względu na brak możliwości zinterpretowania niejasnych zapisów umownych.

Koniecznym jest także podkreślenie, że dokonane w przedmiotowej klauzuli oraz w klauzuli nr (...) zastrzeżenie opłaty z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego prowadzi do przerzucenia ryzyka związanego z prowadzoną działalnością gospodarczą na konsumentów. Należy przy tym zauważyć, iż to pozwany prowadzi działalność bankową nastawioną na zysk i powinien także ponosić ryzyko gospodarcze, finansowe i ekonomiczne związane z tą działalnością. Za niedopuszczalną należy uznać praktykę przenoszenia tego ryzyka gospodarczego na konsumentów, gdyż jest to sprzeczne z dobrymi obyczajami. Działanie takie należy ocenić jako nieuczciwe wobec konsumenta i stawiające go w nierównorzędnym położeniu wobec kontrahenta – przedsiębiorcy. Takim postępowaniem przedsiębiorca wykorzystuje swoją silniejszą pozycję na rynku, naruszając dobre obyczaje oraz kształtując stosunek umowy w sposób rażąco niekorzystny dla konsumenta.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, należy uznać, iż treść normatywna § 3 ust. 3 przedmiotowej umowy zawiera elementy częściowo tożsame z treścią normatywną klauzuli nr (...), przy czym podmiotowy zakres prawomocności materialnej wyroków SOKiK w sprawie XVII AmC 2600/11 oraz Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie VI ACa 1521/12 obejmuje zarówno powoda jako konsumenta, jak i pozwanego jako podmiot, przeciwko któremu toczyło się postępowanie o uznanie postanowienia wzorca umownego za niedozwolone.

Nadto należy wskazać, iż przedmiotowe postanowienie nie dotyczy świadczeń głównych stron.

Reasumując, uwzględniając całość treści umowy łączącej powoda z pozwanym bankiem, w przekonaniu Sądu, postanowienie § 3 ust. 3 przedmiotowej umowy należało uznać za niedozwolone postanowienie umowne w myśl art. 385¹ § 1 k.c.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. § 3 ust. 3 przedmiotowej umowy o kredyt hipoteczny nie wiąże powoda, co oznacza, że jest w stosunku do niego bezskuteczny.

Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Przepis ten stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Stosownie natomiast do art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (art. 410 § 2 k.c.). Przepisy ogólne o bezpodstawnym wzbogaceniu mogą znaleźć zastosowanie wyłącznie, gdy przesunięcie majątkowe nie było skutkiem świadczenia lub roszczenie kierowane jest do innego podmiotu niż strona stosunku prawnego.

Na gruncie niniejszej sprawy, wzbogacenie, którą zdołali udowodnić powodowie wynosi 11 200,00 zł, gdyż według dokumentów zgromadzonych w sprawie wynika, że właśnie taka była zapłacona przez nich stawka ubezpieczenia niskiego wkładu własnego. W tym zakresie znajdują zastosowanie przepisy regulujące nienależne świadczenie, tj. art. 410 k.c. i następne. Należy zauważyć, iż w niniejszej sprawie mamy do czynienia z pierwszym typem nienależnego świadczenia, o którym mowa w art. 410 § 2 k.c., spełnieniem świadczenia, do którego ten, kto je spełnił nie był zobowiązany (*condictio indebiti*). W zaistniałym stanie faktycznym nie można mówić o sytuacji, gdy czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna, gdyż dotyczy ona wyłącznie bezwzględnej nieważności czynności

prawnej, podczas gdy art. 385¹ § 1 k.c. przewiduje jedynie sankcję bezskuteczności niedozwolonego postanowienia umownego. Dla powstania *condictio indebiti* muszą zaistnieć trzy przesłanki, a mianowicie: 1) spełnienie świadczenia; 2) nieistnienie zobowiązania w chwili dokonania świadczenia; 3) błędne mniemanie świadczącego o istnieniu zobowiązania, przy czym jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że jest ono nienależne, może żądać jego zwrotu jedynie, jeżeli jego spełnienie nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu (art. 411 pkt. 1 k.c.). Przesłanki te zostały spełnione w niniejszej sprawie, albowiem powodowie spełnili przedmiotowe świadczenie, a niedozwolone postanowienie umowne zawarte w § 3 ust. 3 umowy nie wiązało ich od chwili zawarcia umowy o kredyt hipoteczny, tym samym nie mogło stanowić podstawy spełnienia świadczenia.

Niewątpliwie powodowie spełniając świadczenia nie zastrzegli jego zwrotu, jednakże działali oni na podstawie zawartej z pozwanym umowy o kredyt hipoteczny i nie mogli przypuszczać, że świadczenia są nienależne, a nadto spełnienie przedmiotowych świadczeń było spowodowane możliwością wypowiedzenia umowy przez Bank i postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności, zatem powodowie działali w celu uniknięcia przymusu. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż środki z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu, zgodnie z § 3 ust. 3 umowy, były automatycznie pobierane przez pozwanego, bez konieczności wydania przez powodów stosownych dyspozycji, tym samym świadczenie z jednoczesnym zastrzeżeniem jego zwrotu nie było możliwe. W konsekwencji należało przyjąć, iż powodowie mogą domagać się zwrotu przedmiotowego świadczenia.

Reasumując żądanie powodów o zwrot świadczeń w łącznej wysokości 11 200 złotych należało uznać, na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c., za zasadne. W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu jako nieudowodnione.

Do momentu zamknięcia rozprawy powodowie nie zgłosili żądania zasądzenia zwrotu składek z tytułu ubezpieczenia pomostowego. Powodowie jedynie ograniczyli się do wniosku o zobowiązanie strony pozwanej do przedłożenia stosownych dokumentów, na podstawie których będzie możliwe sformułowanie żądania w tym zakresie. W ocenie Sądu ogólna reguła ciężaru dowodu, o której mowa w art. 6 k.c., wymaga ażeby to strona, która wywodzi korzystne dla siebie skutki prawne przedstawiała dowody na poparcie swoich twierdzeń. Nie jest dopuszczalne ażeby w toku procesu uzależnić możliwość sprecyzowania swojego żądania od podjęcia aktywności drugiej strony procesu, zwłaszcza że powodowie byli reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika. Postępowanie dowodowe służy wykazaniu zasadności twierdzeń już podnoszonych przez strony, a jego celem nie jest zebranie materiału do sformułowania roszczeń.

Na uwzględnienie nie zasługiwało żądanie powodów solidarnego zasądzenia na ich rzecz żądanej kwoty. Zgodnie z art. 367 § 1 k.c. kilku wierzycieli może być uprawnionych w ten sposób, że dłużnik może spełnić całe świadczenie do rąk jednego z nich, a przez zaspokojenie któregokolwiek z wierzycieli dług wygasa względem wszystkich (solidarność wierzycieli). Stosownie do art. 369 k.c. zobowiązanie jest solidarne, jeżeli to wynika z ustawy lub z czynności prawnej. Z powyższych przepisów wynika, że solidarność zobowiązania nie podlega domniemaniu, a powinna wynikać z konkretnego przepisu prawa lub z treści czynności prawnej. Solidarność powodów jako małżonków nie wynika, ani z przepisów k.r.o. ani z treści zawartej z pozwanym umowy kredytowej, dlatego też solidarne zasądzenie na rzecz powodów żądanej kwoty nie mogło zostać uwzględnione. Podstawy tej w szczególności nie może stanowić przepis art. 379 k.c. (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 września 1999 roku, II CKN 460/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 5). Przedmiotowa wierzytelność stanowi bowiem składnik majątku wspólnego małżonków. Ponieważ ustrój wspólności ustawowej ma charakter wspólności łącznej, poszczególne uprawnienia mają postać współuprawnień, przysługujących niepodzielnie obojgu małżonkom.

Konkludując Sąd Okręgowy, kierując się powyższymi motywami przy zastosowaniu powołanych przepisów zasądził na rzecz powodów łącznie jako małżonków kwotę 11 200,00 zł bez odsetek, albowiem powodowie nie żądali ich zasądzenia. Dalej idące żądanie podlegało oddaleniu z uwagi na niewykazanie zasadności roszczenia co do wysokości składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego.

Przechodząc do rozważań w zakresie drugiego żądania powodów należy rozpocząć od stwierdzenia, że dotyczy ono ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Uwzględnienie powództwa na podstawie art. 189 k.p.c. wymaga spełnienia dwóch podstawowych przesłanek, tj. istnienia interesu prawnego w żądaniu udzielenia ochrony prawnej przez wydanie wyroku ustalającego oraz istnienia bądź nieistnienia danego stosunku prawnego bądź prawa (w zależności od rodzaju żądania udzielenia ochrony prawnej). Obie przesłanki muszą być spełnione łącznie w dniu zamknięcia rozprawy, nie zaś w dniu wytoczenia powództwa (art. 316 § 1 k.p.c.). Brak którejkolwiek z nich skutkować powinien oddaleniem powództwa. Wskazać równocześnie należy, że interes prawny powoda w ubieganiu się o wydanie rozstrzygnięcia ustalającego prawo lub stosunek prawny powinien wyprzedzać badanie ustalenia prawa (stosunku prawnego) (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 r., I ACa 1178/15, Lex nr 2004546).

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. jest kategorią obiektywną i występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka (wyroki SN: z dnia 4 października 2001 r., I CKN 425/00; z dnia 8 maja 2000 r., V CKN 29/00; z dnia 9 lutego 2012 r., III CSK 181/11; z dnia 14 marca 2012 r., II CSK 252/11, OSNC 2012, nr 10, poz. 120; z dnia 19 września 2013 r., I CSK 727/12; wyrok SA w Poznaniu z dnia 5 kwietnia 2007 r., III AUa 1518/05; postanowienie SA w Poznaniu z dnia 28 września 2012 r., I ACz 1611/12).

Istnienie interesu prawnego jako materialnoprawnej przesłanki powództwa o ustalenie opartego na art. 189 k.p.c. należy oceniać w kontekście utrwalonego w doktrynie i judykaturze stanowiska, że interes prawny nie zachodzi z reguły, gdy zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 1997 r., II CKN 201/97, M. Prawn. 1998/2/3; z dnia 21 stycznia 1998 r., II CKN 572/97 nie publ; z dnia 5 października 2000 r. II CKN 750/99, ; z dnia 29 marca 2001r, I PKN 333/00, (...) oraz z dnia 22 listopada 2002 r., IV CKN 1519/00).

Drugą przesłanką powództwa o ustalenie jest wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. W doktrynie podkreśla się, że pierwsza z wymienionych przesłanek merytorycznych jest przesłanką skuteczności, druga zaś przesłanką zasadności powództwa. Zwraca się też uwagę na cechy charakterystyczne wyroków ustalających prawa lub stosunki prawne - to jest deklaratywność, nieegzekucyjność, prewencyjność i prejudycjalność.

W ocenie Sądu Okręgowego tak rozumiany interes prawny po stronie powodów nie występuje.

W niniejszej sprawie powodowie wnieśli o ustalenie, że saldo kapitału kredytu udzielonego T. i R. P. na podstawie Umowy nr (...) z dnia 24 kwietnia 2008 r. wynosi 1 161 524,91 zł.

Z uzasadnienia pozwu oraz dalszych pism procesowych wynika, że powodowie wywodzili zasadność swojego żądania z faktu, że klauzule indeksacyjne zawarte w §1 ust. 1, a także §10 ust. 3 umowy są niedozwolonymi klauzulami umownymi, które powinny skutkować zmniejszeniem wartości zadłużenia powodów po przeliczeniu salda kredytu w CHF na PLN według średniego kursu NBP z dnia sporządzenia pozwu z kwoty 1 969 181,83 zł do kwoty 1 161 524,91 zł. Przy czym należy podkreślić, że powodowie większą część swojej argumentacji poświęcili twierdzeniom, jakoby umowa kredytu nr (...) jest w całości nieważna.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że brak jest podstaw by zakwalifikować roszczenie powodów jako roszczenie o ukształtowanie, gdyż powodowie wprost wskazali, że domagają się ustalenia. W orzecznictwie dopuszczono przy tym możliwość domagania się ustalenia nieistnienia wierzytelności, który to pogląd Sąd Okręgowy w pełni podziela (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 lutego 2009 roku, I CSK 332/08 oraz Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku

z dnia 12 maja 2016 roku, I ACa 1937/14). Przyjąć zatem należy, że powodowie co do zasady mogli sformułować żądanie ustalenia wysokości długu z tytułu umowy łączącej strony. Tak skonstruowane żądanie zmierza bowiem nie do ustalenia stanu faktycznego, ale do ustalenia stosunku prawnego tj. nieistnienia części wierzytelności. Niezasadne są zatem w tym zakresie twierdzenia pozwanego, że w istocie rzeczy żądanie sformułowane przez powodów nie ma charakteru pozwu o ustalenie, a ma charakter żądania o ukształtowanie stosunku prawnego w rozumieniu art. 357¹ lub art. 358¹ §3 k.c.

Powództwo o ustalenie było jednakże nieskuteczne z uwagi na brak interesu prawnego. W pierwszej kolejności wskazać należy, iż strona powodowa popadła w sprzeczność, jeśli chodzi o swoją argumentację. Powodowie, reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, zarówno w pozwie jak i w dalszych pismach procesowych wskazywali na nieważność całej umowy kredytu o nr (...), podczas gdy jednocześnie wnosili o ustalenie wysokości swojego zobowiązania wynikającego właśnie z powyższej – zdaniem powodów – nieważnej czynności prawnej. W tym miejscu należy przypomnieć, że skutkiem bezwzględnej nieważności czynności prawnej jest obowiązek zwrotu pomiędzy stronami uzyskanych na podstawie tej czynności prawnej świadczeń, które w wyniku sankcji nieważności stają się świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 §2 k.c.. Zatem popieranie powództwa o ustalenie istnienia wierzytelności w określonej wysokości, wynikającej z określonej czynności prawnej, przy jednoczesnym twierdzeniu, że czynność ta jest bezwzględnie nieważna jest wewnątrznie sprzeczne. Przy takiej argumentacji powodowie mogliby żądać ustalenia wierzytelności w postaci wysokości uiszczanego na rzecz pozwanego nienależnego świadczenia, a nie wysokości zobowiązania wynikającego z treści umowy kredytu o nr (...). Nie jest jednak rzeczą Sądu korygowanie niepoprawnie sformułowanego żądania strony powodowej. W tym kontekście należy przytoczyć treść przepisu art. 321 k.p.c., zgodnie z którym Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie

Niezależnie od powyższego należało stwierdzić, że nawet uwzględnienie tak sformułowanego żądania powodów tj. ustalenie wysokości ich zadłużenia z tytułu zawartej z pozwanym umowy na datę wytoczenia powództwa nie usunie żadnych wątpliwości i nie spowoduje definitywnego rozwiązania sporu prawnego pomiędzy stronami. W takiej sytuacji wyrok sądu określałby jedynie wysokość zadłużenia na konkretną datę. Podkreślić należy, że interes prawny, o którym mowa w powołanym wyżej art. 189 k.p.c. powinien wynikać z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda lub zmierzać do zapobieżenia temu zagrożeniu. W konsekwencji powództwo o ustalenie podlega **zasadzie aktualności**, zgodnie z którą za podstawę orzeczenia przyjmuje się stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, a to na podstawie art. 316 § 1 k.p.c. (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 kwietnia 2012 r., sygn. akt: II CSK 474/11, nie publ.). W rozpoznawanej sprawie żądanie pozwu na datę wyrokowania pozostawało już nieaktualne, gdyż powodowie regularnie spłacają zadłużenie, a zatem wysokość ich zobowiązania względem pozwanego ulega regularnemu zmniejszeniu. Spór między stronami sprowadza się do tego, czy klauzule indeksacyjne zawarte w umowie kredytu o nr (...) są klauzulami dozwolonymi, czy też noszą znamiona klauzul abuzywnych w rozumieniu art. 385¹ k.c.. Ustalenie w drodze wyroku sądu w trybie art. 189 k.p.c. wysokości zadłużenia z samego kapitału nie przesądziłoby definitywnie tej kwestii prawnej.

W sprawie nie zostało również przekonywująco uzasadnione, jakie motywy przemawiają za ustaleniem wysokości zadłużenia na dzień wytoczenia powództwa. Skoro strony pozostają w sporze co do ważności samej umowy, związania poszczególnymi zapisami tej umowy z uwagi na ich abuzywny charakter oraz w zakresie sposobu wyliczenia zadłużenia wynikającego z umowy kredytu, to wyrok ustalający wysokość zadłużenia na datę wytoczenia powództwa, nie będzie odnosił skutku w postaci definitywnego zakończenia sporu pomiędzy stronami, jak również nie będzie odpowiadał zasadzie aktualności.

Z uwagi na powyżej przedstawione argumenty, a w szczególności sprzeczność logiczną w argumentacji strony powodowej oraz wadliwość sformułowania żądania powodującą niemożność definitywnego rozwiązania sporu prawnego pomiędzy stronami Sąd Okręgowy stwierdził, że strona powodowa nie legitymowała się interesem prawnym, który pozwoliłby merytorycznie rozstrzygnąć zawnioskowane żądanie. Tym samym z uwagi na brak materialnej przesłanki określonej w art. 189 k.p.c. Sąd odstąpił od badania abuzywności klauzul indeksacyjnych,

uznając dokonywanie rozważań w tym przedmiocie za zbędne. Konsekwencją braku interesu prawnego powodów w wytoczeniu powództwa o ustalenie jest bowiem oddalenie tego żądania w całości.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c., zgodnie z którym sąd może włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznacznej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu. W niniejszej sprawie Sąd zasądził na rzecz powodów kwotę 11 200 zł, zaś w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Wartość przedmiotu sporu wynosiła 820 857 zł, a zatem powodowie wygrali proces zaledwie w 1,36%, zaś pozwany w 98,64%. Zdaniem Sądu Okręgowego tak rażąca dysproporcja wyniku procesu uzasadnia obciążenie powodów obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanego wszystkich kosztów poniesionych przez pozwanego dla celowej obrony stosownie do zasady określonej w art. 100 zd. 2 k.p.c. Na zasądzoną od powodów na rzecz pozwanego kwotę 10 817 zł tytułem zwrotu kosztów procesu złożyły się kwota 10 800 zł tytułem wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika pozwanego – radcy prawnego, ustalona na podstawie § 2 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz kwota 17 zł tytułem opłaty od pełnomocnictwa.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji.

ZARZĄDZENIE

(...)